

Tytuł: „Stańczyk w czasie balu na dworze królowej Bony wobec straconego Smoleńska”

Autor: Jan Matejko

Data powstania: 1862

Wymiary: wysokość 88 cm, szerokość 120 cm

Technika wykonania: olejna na płótnie

Zbiory: Muzeum Narodowe w Warszawie

Półmrok.

Na tle ciemnozielonych tkanin pokrywających ścianę, w czarnym fotelu zanurzony Stańczyk w krwiście czerwonym stroju.

Z prawej, zza czarnej kotary, przez otwarte, wypełnione czernią nocy okno, wpada rozproszone światło komety.

Z lewej, za plecami Stańczyka, otwarte drzwi prowadzące do sali balowej, tonącej w przytłumionym, czerwonym świetle.

Dominują: czerń, czerwień, ciemna zieleń i złoto.

Pod otwartym oknem mebel okryty brązowym sukniem we wzory.

Na nim rozłożony dokument z datą 1514.

Przed nimi w centrum pomieszczenia, w swobodnej pozie siedzi Stańczyk.

Na jego głowie czerwona czapka z trzema, wyciągniętymi, szpiczastymi rogami.

Środkowy skierowany w tył, zwieńczony dzwoneczkiem.

Twarz zwrócona prawym półprofilem.

Głowa lekko pochylona.

Opadające krzaczaste brwi i powieki podkreślają malujący się na niej wyraz zatroskania i zamyślenia.

Usta wąskie.

Policzki i podbródek porasta broda.

Na podbródku rzadsza.

Głowa zanurzona między ramionami.

Na ramiona narzucona peleryna, zachodzi pod szyję.

Pod nią czerwony, wielowarstwowy strój.

Ręce wsparte na podłokietnikach.

Dłonie złożone na podolku.

Nogi swobodnie wyciągnięte.

Z lewej, na brązowo zielonym dywanie, pomiędzy fotelem, a otwartymi drzwiami sali balowej, leży

prosty kij tzw. kaduceusz, laska heroldów, symbol pokoju.

Oplatają go dwa węże z pochylonymi ku sobie łbami.

W głębi sali balowej, w przytłumionym czerwonym świetle, rozmyte sylwetki odwróconych tyłem sześciu postaci.

Obraz jest odzwierciedleniem historycznej sytuacji Polski.

Dokument sygnowany datą 1514 r. donosi o utracie Smoleńska przez będące w unii z Polską Wielkie Księstwo Litewskie. Twarz błazna to autoportret samego Matejki. Obraz *Stańczyk* został w 1944 r. wywieziony do ZSRR i odzyskany przez Polskę dopiero w 1956 r.